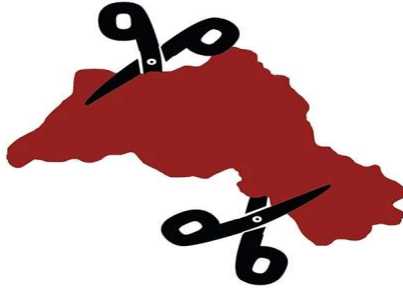

په ټوکا د. بورهان ا. یاسین

په یمانا سیټهر پشټی سه د سالاً

بورهان ا. یاسین
په یمانی سیټهر
سه د سالاً دولتر

څه خاندنه ک بو په ټوکي و سه د سالي يا په یمانا سیټهر

بیټکس بهرواری

۱۰/۸/۲۰۲۲

د.بورهان یاسین کو ئیک ژ لیکولینەر ونقیسکارین دیروکی یی سهردهمیانیه، چه‌ندین لیکولین ونقیسین وپروژه‌یین جودا بیته هه‌ین و‌دیباقتین جودا جودا دا، ئیک ژبه‌ره‌میین وی یین گه‌له‌ک گرنگ وئیک ژبه‌ره‌میین هه‌ره دوماهیکی په‌رتوکا په‌یمانا سیقه‌ر پشتی سه‌د ساللا (په‌یمانی سیقه‌ر، سه‌د سال دواتر، ۲۰۲۱).

له‌وما من بیته‌تی زانی ئەز کورته خاندنه‌کی ژبو فی په‌رتوکی بکه‌م ونقیسک وخالین هه‌ره گرنگ یین فی فه‌وکولینی بیخمه‌ به‌ر ده‌ستی خوینده‌قانی کورد ب گشتی و‌خوینده‌قانی زاراقه‌یی به‌هدینی بتایبه‌تی، چنکو په‌رتوک ب خو یا بزراقه‌یی سورانی هاتی یه‌ نقیسین و به‌لا‌ف کرن.

وه‌ک لیکولینه‌ری دایه‌ دیارکرن، ده‌ما هه‌ر مروقه‌کی کورد هه‌را خو ده‌کولینه‌کی دا بکه‌ت سه‌باره‌ت به‌یمانا سیقه‌ر، پیتتی یه‌ چه‌ند خالین سه‌ره‌کی لبه‌ر چاف بگرت ده‌کولینی دا وه‌کی:

- ۱- په‌یمانا سیقه‌ر وه‌کی ئیکه‌مین به‌رجه‌سته‌کرنا پرۆژه‌یی سه‌ره‌به‌خوییا کوردستانی.
- ۲- جه‌نه‌رال شه‌ریف پاشا، هه‌لگری په‌یامی کوردان بو کونفرانسا سیقه‌ر.
- ۳- خه‌ون و‌داخو‌ازیین کوردان.

د.بورهان یاسین ئەف سی خاله‌ بیته‌ کرینه‌ بنگه‌هه‌ک ژ بو ده‌ستپیکرن و‌لیدیو‌چون وه‌کولینا خو سه‌باره‌ت به‌یمانا سیقه‌ر وه‌هه‌ر وه‌سا هه‌را سه‌ره‌به‌خویی دنا‌ف کوردان دا. ئەف په‌رتوکه‌ ۱۲۳ لاپه‌ریه‌ ژفورمی بچویک یی کاغه‌زی پیک ده‌یت. په‌رتوک بگشتی ژ ۱۰ به‌شا پیک ده‌یت.

پیشگو‌تن و‌ده‌ستپیکا په‌رتوکی:

له‌ده‌ستپیکی نا‌قه‌رۆکا په‌رتوکی کو ده‌ستپیکه‌کا به‌ری پیش گو‌تنی یه‌ و پاشی پیشگو‌تن ۲۳ لاپه‌رین ده‌سپیکی پیک دئینین، پاشی ژینگه‌ها دیروکی یا په‌یمانا سیقه‌ر و رویدانین وی سه‌رده‌می کونفرانسا سیقه‌ر لی هاتی یه‌ به‌ستن. ریکه‌فتنین ناشتی پشتی شه‌ری جیهانی یی ئیکی به‌شه‌که‌ دینه‌ ژ لیکولینی، پاشی فه‌کوله‌ر بکویراتی دچیته‌ دنا‌ف په‌یمانا سیقه‌ردا وبتایبه‌ت ئەو به‌ندین گری‌دایی دوزا کوردا، ئە‌گه‌ر جیبه‌جی کرنا فی په‌یمانی بیا کردار، دا کارتی‌کرنا وی ل سه‌ر کوردان و ئاخ و دیروکا کوردا چ بیت؟ ل دوماهیکی فه‌کوله‌ر هنده‌ک بابته‌ت و ده‌رئه‌نجاما دئیخیته‌ به‌ر گفتوگو‌کرنی دا ژبو گه‌هشتن به‌نده‌ک ئە‌نجامین فه‌کولینی وکومه‌ک دوکومینت و هه‌قیچ بیت ل دوماهیکا په‌رتوکی بیت بریزکرین و وه‌ک به‌لگه‌یین فه‌کولینی وژیده‌رین دیروکی.

د. بورهان دهستیپیکا په ټوکا خودا ئاماژه بوی چهندي دکهت که رټوژا ۲۰۲۰/۸/۱۰ که دبیته سالرټوژا دهربازبونا ۱۰۰ سالان بسهر پهیمانا سیقهردا و د دهته دیار کرن که وی دوی رټوژي دا گوتارهک ل فهیسبووک و گوتارهک ژي د مالپهرا خو یا کهسی دا به لافکری یه وهه رټو گوتار یا کری یه دهرازینکهک ژبو دهستیپیکرن و چونا دناف بابه تی فی فهکولینا دیروکی دا. ل دهستیپیکا فهکولینی فهکوله ر بوچونا خو لسهر دهربازبونا سه دسالی یا فی پهیمانی دهر دبیریت وئاماژه ب بوچوونیت خو دسه دسالی یا وی یادی دکهت.

نقیسه ری پیشبینی یا وی چهندي دکر کو هیژین سیاسی و کومه لگه ها ئه کادیمی و ریخراوین مه دهنی وبتایبیت ناقه ندین خو بنه ته ویی و سه ربه خو خواز دزانن دسه دسالی یا پهیمانا سیقهردا ئانکو ۲۰۲۰ ی دا، دی فی یادی ساخکه نه فه و دی ورک شوپ وکونفرانس و سمینار و دبیه یتا دفی سالرټوژي دا ئه نجام دهن وگه لهک بگرنگی سه ره دهری لگه ل فی رټوژا هندا گرنگ و دیروکی کهن، لی ده مان دهمدا نقیسه ر ئومید شکه سستی دبیت دهما کو دبینیت که چ گرنگیه کا و ه سا بفی رټوژي نه هاتی یه دان و وهک رټوژه کا گه لهک ساده و نورمال دهربازبووی. فهکوله ری بتایبیه تی ناقی مه سعود بارزانی و پارتی دیموکراتی کوردستان ژي ئینایه کو وان دقان سالی ن دوماهیین دا گه لهک به حسی سه ربه خو یی یا کوردستانی دکر و ره خنی لبی دهنگی یا وان دگریت که نه پتنی بجهی پرسیارئ بناف دکهت، به لکو جهی سه رسورمان وحبیه تی بونی یه.

فهکوله ر پهیمانا سیقه ر وهک ئیکه مین و دوماهییک جاره تا نوکه کو لسهر ئاستی نیفدهوله تی دانپیدانانکه بسه ربه خو یی یا کوردستانی هاتیبته دان ونه خشی دهوله تا کوردستانی که فتیبته سه ر نه خشی جیهانی.

د. بورهان فی پهیمانی هم بگرنگ دبینیت وهه مژي ئاماژه براستی یه کا دیروکی ددهت کو شکه ستنا بوی پهیمانی هاتی ئینان و وهکی سه رکه فتنه ک دم کورت ئه نجام شکه سستی بناف دکهت.

جهی تیرمانین و بایه خپیدانی یه که فهکوله ر شکه ستنا فی پهیمانی پتنی وهک شکه ستنه ک بناف ناکهت، به لکو ئه و دویرتوژي دچیت وشکه ستنا فی پهیمانا وهکی ئیک ژ ئه گهرین سه ره کی دبینیت ژبو پاشکه شه کرنه کا جیدی یا هزر و بیری ن سه ربه خو خوازی یا کوردستانی.

نقیسه سهره لادانا بزاڤا ناسیونالیستی یا تورکین که مالیست بیئک ژ نه گهرین سهره کی بین شکسته ستا قی پهیمانی دیار دکه ت. ههروه سا دده ته دیار کرن کو ب دریاژی یا قان سه د سالین دهربازبوی دا هه ر نه و پهوتی ناسیونالیستی برهنگه گی سهرسهخت و دژوار دژی کوردان و هه بونا وان راوه ستایه.

پشتی دهربازبونا چند سالان بسهر قی پهیمانی دا و بدیار کری دسال ۱۹۳۰ یاندا بابه تی دژایه تی کرنا کوردا بو کاره کی فه رمی و دامه زراوه یی: بو به شهک ژ ده ستورا تورکیا و نه و بیروکه یا دژایه تیکرنا ناسیونالیستی ژ هزرهک بو یاسایهک بنگه هین دناف ده ستوری تورکی دا. وهک نقیسه ر دبیت ناسیونالیزما تورکی ژ دهقه کی ئایدیولوژی بو دهقه کی ده ستوری وگرنگی پی هاته دان و بو به شهک دبیا قی په روه ری دا.

پشتی قان گورانکاری دهوله تا تورک پنتی دوو ریگ لبه رسینگ کوردان دا هیلان: یان حلهان دناف تورکاندا یانژی بجیهیشتا وه لاتی ژبو تورکان !

هه ر ژوی سهرده می تا کو نه قرو پژیمن تورکی ب سیاسه تا ئاگر وئاسنی دژی کوردان راوه ستایه. باشترین به لگه ژی نه وه که پژیما تورکیا بتوندترین رهنگ ل باشور وپوژئاڤا، دژی کوردان، دشه پهک به ردهوام دایه. فه کوله ر دبیت نه قی هه ر ناسیونالیستی دقیت بیژیه ته مه کو پشتی دهربازبونا سه دسالان دسه ر قی پهیمانی دا هیشتا وان دوماهیک بدژایه تیکرنا کوردان نه ئینایه.

سه د سالان به ری نوکه، ئامه ده بونا کوردان دناف کومبونین که پهیمانا سیقه ر تیدا هاتی یه گریدان دهربرا وی هه ر جیهانی بو که نه ته وه وگه لین بی دهوله ت نه شین به رگریی ژخو بکه ن وجهه کی شایسته ژی لسه ر نه خشه یی جیهانی و دناف دام وده زگه هین جیهانی دا مسوگر بکه ن، به لکو زیده تر ژوی نه و گه ل و نه ته ویت بی دهوله ت هه رده م روبروی مه ترسیا ژ ناقچونی دبن. مخابن تا کو نه قرو هه ر نه و نه گه ر هه ر مانه، پشتی دهربازبونا سه دسالان ژی هه ر نه و نه گه ر بین لبه ر دهرگه هی هه ر کورده کی ومه ترسیا ژ ناقچونی یه ک ژمه ترسیین هه ره نزیکه.

بوچونا نقیسه ری نه وه که خه باتکرن ژبو دهوله ته کا سهر به خو به شه کی بی روح نینه دناف دیروکا گه لی کورد دا، به لکو نه ق خه باته نوکه ژی هه ر یا دناف گه لی کوردا هه یی و دی د پینشه پوژی دا ژی هه ر هه بیت.

د.بورهان دوو راستی یا ددهته دیارکرن وهک سدهما بهردهوامیا باسکرن لدهولهتا کوردی باسکرنهکا بهردهوام بوویه دناف کوردان دا:

۱- دقان سهد سالیڼ بوری دا دهولهت بو کوردا هر کیشه بوو، چنکو ئه و نه تهوین سهردهست کو خودان دهولهت بوون و ئه و دهولهت لگوړ نارزو و بهرژه وهندییت خو ئه و دهولهت بکار دئینان و بریقه دبرن و دهولهت کربو ئامرازهک ژبو چهوساندن و ژناقبرن و لاواز کرنا کوردان دوان هه می دهقرین کوردان دا ئه وین وان دهولهتا داگیرکرن. هر ژ کیمیا باران و کوموکوژی و حه لاندن و ژناقبرنا کوردان و هر تشتهکی گریدایی کوردان بیت.

۲- راستی یا دووین ئه وه که تاکو کورد نه بیته خودان دهولهتا سهر به خو یاخو، نه شیت سهروهی یا خویا یا نیشتمانی و نه تهوهی بدهست بینیت و خو پیاریزیت. چونکه هه بونا دهولهتهکی دی بیته ئه گرهک و ئامرازهک ژبو خو پاراستنی و پرگار بوون ژناقچونی.

دوکتور بورهان ئامازه بفورمه له یه کا جو هیا دکهت پشتی شهړی جیهانی یی دووین و دبیزیت: فورمه له یا جو هیان پشتی شهړی جیهانی یی دووین زور یا ساده بوو و چند په یف بوون لی پر مانا بون: حه تا جو هی نه بنه خودانین دهولهته کا سهر به خو، جو ه بیت پاراستی نابن، نه بهس پاراستن بتنی به لکو د ئه گره بئ دهولهت بوونی دی حالی وان خراپترژی بیت ودی توشی هو لکو ستهک دی ژی بن.

به لی ئه ف فورمه له یا کورت دقان چند په یقین ساده وتژی واته دا جیهان ئیخته بهر بهر سیاریه تیهک ئه خلاق، که ل بهرچا ف نه گرتنا قان په یقان ب ساناهی نه بوو ژ بو جیهانی بگشتی و جیهانا روژ ئا فا بتایبه تی.

نفیسهر قی یادئ ونقیساندا قی په رتوکی وهک دهر فته و بهر سفدانهک دیروکی دبینیت که لیکولین ولدویچونی ژ بو په یمانا سیقه ر بکهت وهک رویدانهک دیروکی یا گرنگ، بتایبهت ژ بهر ل بهرچا فگرتنا ئه وئ راستی یی که دیروکی ئامده بونه کا بهردهوام یا دناف ئا گاهی و مملانی بین سیاسی دا هه یه. ههروه سا فه گه ریان و فه کولین لسهر رویدانین دیروکی و بتایبهت بیت گریدایی هر نه ته وهیه کی دبه ئه گره را باشتر تیگه هشتنا بارودوخین سیاسی و پر چه کرنا ئا گاهی یا سیاسی، خو به ره ف پیشه روژ و داهاتی خو وهک پیثقیاتیه کا حاشا هه لنه گر.

سەد سالی یا پەیمانە سیفەر:

نقیسەر دبیژیت دەسەد سالی یا پەیمانە سیفەر دا پرسیارەک دەیتە پیش:-
ئەری ئەم دەشین دبیروەر یا سەد سالی یا قی پەیمانە دا بیژین سەد سالی سیفەر پیروژ بیت؟
ئاخر پیروژباهی یا چ دەمه کی دا کو پەیمانە سیفەر یانژی ئەو بەشی گریدایی پرسگریکا کوردی
وخونا کوردا ژبو سەربەخوینی بونی قە هەیی بەیچ رەنگەکی نەهاتی یە جیبه جی کرن؟ بەلکو
بیچەوانە یا وی چەندی وەک بەرسفدانەک ژبو قی پەیمانە ئەتاتورک وەرژیمین تورکی ب ناگر
وئاسن بەرسقا قی پەیمانە یا دایی ژبو ژناف برنا کوردان!

نقیسەر هەر پویدانی پستی پەیمانە سیفەر وبتایبەتی دناقبەرا سالین ۱۹۲۰-۱۹۳۰ دا دکەتە
بەلگەیک ژ بو وان راستی یان، بتایبەت سەرهلدان و راپەرینین کوردان وسەرەدهریکرن
وبەرسفدانە رژیما تورکی یا وی سەرەدمی وکومکوژیین وان دژی خەلکی کورد یی سیفیل
ودلرەقی و کەرب وکینا سوپایی تورکیا دژی خەلکی کورد هەر دژیر کارتیکرین پەیمانە سیفەر
دابون وئارمانجا وان بی دەنگرنا کوردان بوو ژ ترسا سەرهلدانین وان و قەگەرینا وان ژ بو
داخواز کرنا مافین وان بین بنگەهین و پەیمانە سیفەر ژ وەکی بنەمایەک ژبو قان داخوازی یا.

د دیروکا گەلان دا دوو رەنگین پویدانا دەمینە دناف بیردانکا گشتی یا گەلان دا ئەوژی:

۱- چرکەساتین سەرکەفتنی یانژی نژیک بوون ژسەرکەفتنی.

۲- چرکەساتین نسکو و شکهستنی.

چ گومان تیدا نینە کو جوداهیەکا هەیی دناقبەرا سەرکەفتن و شکهستنی دا ونەسازی
ودژبەرەکیژ یە هەیی دناقبەرا قان هەردوو شیوەین بیروەرینا، بەلج دیروک دبیژیتە مە کو
ئەف هەردوو شیوەیین یادەوهریا دگرنگن ژبو بیردانکا گەلان (میموریا گەلان). هەردوو شیوە
پیکفە جەئ خو دەشین دیروکی دا لته نشت ئیک دکەن. ئاخر چیدیبت هەکە مرؤف بدروستی قان
هشین دیروکی وپویدانا بەلسەنگینیت وخاندەک کویر وزانستیانه ژبو بکەت وپیداچونەکا
راستگویانه وژیرانه ولویژیکانه بو بکەت دئ دەرفەتا وی چەندی پەیدا بێت کە توفی ژنوفە رابون
وسەرکەفتنی ژوی نسکو و شکهستنی دروست ببیتهقە. ئانکو ئەم لقییری دەشین بیژین چیروکا
سیفەر هەر وەکی چیروکا کومارا کورستان (۱۹۶۶)یە: هەردوو پیکفە چیروکین گەش و
سەرکەفتنی نە، یان هەر چ نەبیت هەستکرنەک سەرکەفتنی، لی دەمان دەما ژلایەکی دیکە
چیروکین نسکو و شکهستنی. کەواتە ئەف هەردوو حالەتا چیروکا هەلگرتنا دوو حالەت

و بېردانکانه، لى هه لگرين هه مان شوناسن، شوناس و چي پروکا کوردبون و بسرههاتى بين کوردبونى نه.

ل قيرى نيغه سهر نامازه بوى چه ندى ددهت کو هه که جيبه جى نه بونا په يمانا سيغه ره جهى داخى ژى بيت، لى هر يا گرنگه که ئەم نه هيلين بيره وهريا سه دسالى يا قى په يمانى بسانهى و بى دهنگى بسهر مه دا در بازبيت و راوه ستانهک و خاندنه کا لوژيکى و راستگو يانه لگه نه که ين. دقيت ئەم هه ولين وان کوردستانين چالاک دوى سه رده مى دا ژبير نه که ين و بتاييهت که سين وهک جه نه رال شهريف پاشايى خه ندان (هه لگرى په يامى کوردان بو کونفرانسى پارس ۱۹۱۹ ئ و کونفرانسى سيغه ۱۹۲۰ ئ) هه رچه ند ئەم دزانين که هه ولين شهريف پاشايى وهه قالين وى تا وى قوناغى چون کو شيان جهى هندهک مافين کوردستانيان بکه ن دبه شى سى يى ژ په يمانا سيغه و بتاييهت به ندين ۶۲، ۶۳، ۶۴ دا، به لى باس و داخو زيى وان په ندين په يمانا سيغه به رده وام زور زيده تر داخواز دکهت ژقان داخو زيى هه تا نوکه مه کوردان داخواز کرى. بتاييهت هه که ئەم قان داخوازا به روارد بکه ين لگه داخو زيى کوردستانيان پشتى په يمانى و تاکو پروژا نه فرۆ و لبه رچا فگرتتا وان هه مى گورانکارين جفاکى و پاميارى و ناگاهى و تيگه هشتنين مروقان و گوهرينين ديروکى دقان هه مى سالان دا و هاتنا دهر فه تان لبه رچا ف بگرين، ئەم دى بينين کو ديروکى پيتقى بجوره کى رينيسانس و نوکرنه کا به رده وام هه يه، قيجار چ بئامرازين ئايدىولوژى بيت و دخزمه تا ئايدىولوژيه تى دا بيت، يانژى دخزمه تا زانستى دابيت و بريك و ئامرازين زانستى بيت.

کارتیکرنا په يمانا سيغه لسهر بزاڤا نه ته وهى و نيشتمانى يا کوردان:

قه کوله ر بييتقى دبى نيت که ئەم دسه د سالى يا په يمانا سيغه ردا سه رده انه کا هشين ديروکى بين بېردانکا بکومه ل يا کوردى بکه ين، وهک گه له کى بى دهوله ت و قى پرسيارى بکه ين:

ئايا پيگه و جهى په يمانا سيغه ر دقان هش و بېردانکا ديروکى يا مه دا چه نده و چاوانى يه؟
 ئه رى په يمانا سيغه ر پتنى وهک سه رکه فتن (يانژى کومتکا خه ونا دهوله تبونى) يه ! يانژى بته مامى
 پيچه وان هى قى چه ندى يه و پتنى وهکى شکه ستنه که (ژ ناقبرنا خه ونا دهوله تبونى) يه! يانژى
 هه ر دوو پيکفه نه؟

دهمی حاله تاندا، سهره دانه کا بقی رهنگی بوو هشین دیروکی هر چاوابیت، نه بتنی ژبه ر هندی
 یه دا بزاین کانی ناگاهی یا مه ژلایی نه ته وهی و نشتیمانی فه، بتاییه ت بابه تی سهر به خوویئ فه،
 چهند و چاوانی یه. به لکو گه لک ژفی زیده تر و ویفه تره.

چیدبیت هشین بکومل بین جفاکی ببنه نامرازه ک گرنگ ژبو ره هندی سیاسی و نایدیولوژی
 بیت ته فگر و بزاقه کا نه ته وهی و نشتیمانی و ژبو جوش و خروشدان و هاندان و موبلیزه کرنا
 جفاکی؛ هره و سا ریخستنن فهزا و پانتایی یا نه ته وهی و نشتیمانی. چنکو بیردانک و هشین
 بکومل بین دیروکی دشین ببنه بنگه هک ژبو گه شه پیدانا هیژ و شیان و وزه یا مورالی یا گه لان
 و هیژا مورالی ژی ژیده ره کی گه لک گرنگه دخو ریخستنن جفاکی دا.

ناهیته فه شارتن کو پشتی شکه ستنا په یمانا سیقه ر پاشکه شه یه ک یا د هزرو بیروکه یا سهر به خویا
 کوردستانی و دهوله تا کوردی دا چیبویی. نه ف پاشکه شه یه یان پاشکه زبوونه، هیچ نه بیت پشتی
 شه ری جیهانی یی دوویئ، زیده تر برهنگه ک دیار یی به رجه سته بووی و خواستا
 ئوتونومیخوایی (فیدرالی ژی وهک فورمه ک ئوتونومیخوایی) یا ده رکه فتی و بتوندی جهی
 سهر به خوویئ یا گرتی.

ژلایه کی دی فه دفان ۳۰ سالیئ ده ربازبویی دا، یانژی ب ئاشکرا تر بیژین پشتی ب دوماهیک
 هاتنا شه ری سار ل ده ستییکین سالیئ ۱۹۹۰ دا، هزرا سهر به خویا کوردستانی یا که فتی یه
 دیارادوکسه کی (موفاره قه) کی دا، چنکو ژلایه کی هه ست بجوره ک بوژاندن و گه شوبنا هزرا
 سهر به خوخوازیئ دهیته کرن، لی ژلایی دیقه بیروکه یا سهر به خوویئ یا که فتی یه دمه ترسیه ک
 بهرچاف و پاشکشه بون وفشاران دا.

نوکه نه م دشین بیژین که چرکه ساتین مملانییه کا سه خته دناقبه را فان هه ردوو ره وتاندا، یان
 ناراسته یاندا .

لقیریئ فه کوله ر پرسیاره کی دکه ت :

بوچی پاشکه شه د هزر و بیرین سهر به خوخوازیئ دا؟

د هه ولا به رسفدانا فی پرسیارئ، بکورتی لقیریئ دیئ ناماژه بهنده ک نه گه را دهین:

۱- به شه کی ژفی پاشکه شی په یوهندی یا بته وژمی گلوبالیزمی فه هه ی، یانژی بشاشی تیگه هشتن
 د گلوبالیزمی.

- ۲- پهوتی ئایدیولوژی، یانژیک هندهک هزرین چهپ، کو هندهک ژرهوتی چهپ دژی سهربهخوییا کوردستانی دپاوهستن و دکهفنه ژیر کارتیکرنا تهوژمی چهپی نهتهوهیین سهردهست.
- ۳- ئیسلاما سیاسی و ل ژیر ناڅی بهایین گهردوونی بین ئاینی، بتایبهت کارتیکرنا ئیسلامیستین نهتهوهیین سهردهست و ئیسلاما سیاسی و ناسیونالیستیا نهتهوهیی دژیر پهردهیا ئاینی دا.
- ۴- تهوژم و گوتار تاک کهسی، یانژی تاکگهپایی و دابرانا تاکین جفاکین ژ کومهلگههی و دروستکرنا سیستهمه تاکگهپایی شوینا سیستهم بکومهلبونئ. فهبرینا تاکان ژ کومهلگههی و ژیکفهکرنا هزرا بکومهل یا سهربهخوی.

فهکولهری سی نمونهیین وی پاشکهشبونئ، د ۳۰ سالیین بوریدا، دهست نیشانکرین :

- ۱- پاشهکشا پارتی یا کارکهپین کوردستانی (پهکه کئ) ژ هزر وپیرین سهربهخوییا کوردستانی و جیهان بیننا ئوجهلانی یا کومهلگهها دیموکراتیک و برایهتی یا گهلان، ب پشتگیریا پهوتی ئهنازشستیا نیفدهولهتی.
- ۲- رپیراندوما کارهسات ئامیز یا مهسعود بارزانی د ساللا ۲۰۱۷ ودهرئهنجامین وی و کارتیکرنا وی رپیراندومی لسهر هزر وپیرین سهربهخوییی، بتایبهت لباشوری کوردستانی.
- ۳- دهستههلاتداری یا خراب یا خومالی یا کوردی دقان ۳۰ سالیین دوماهیکی دا وکارتیکرین نهړینی بین فی دهستههلاتی ل سهر هزر و پیرین سهربهخوییی و نیشتمان پهروهری و نهتهوه پهروهری لسهر تاکی کورد.

نفیسهر ددهته دیار کرن ههکه خواست ههبيت کو پهوتی سهربهخوی خوازی یا کوردستانی ههبيت و کار بو هندئ بهیته کرن کو ئه و پهوت وهزرا کوردستانی بهرهف سهربهخوی ودهولهتبونئ فه ببهت، پیویسته هزر و پیرین سهربهخوی و برهنگهکی مودیرن و ل چارچوئهیهک وپارادایمهکی ههچهرخ دا بهینه فه نویکرن. پیتهقی یه ژ حالهتی بارمتهبون (عاسیون) دپاردودا بهیته رزگارکرن و ل سهر بنهمایئ نوکه وداهاتی کار بهیته کرن. ئهفهژی ئهړکی ههمی کوردستانیین سهربهخوی خوازه وبتایبهت کهسین روشهنبیر و ئهکادیمیست و چالاکفانین سیاسی.

فهکولهر ژبو نویقهبون و فهژیاندنا هزرا سهربهخوی بهحسی لیستهکا دویر و دریتژ ژ "کود و کلیان" دکهت وچهند نمونهیاکه ب گرنگترین خال لقهلم دهت:

۱- دهوله تا سهر به خو بتتی ب نازراندنا هزر و بیرین نه ته وهیی پیک ناهیت، به لی ته سلیمبونژی ب جوگرافی یا سیاسی بناقی عهقلانیه تی و واقع بینیی کوردا ناگه هینیتته قوناغا مه به ست و سهر وهری و سهر به خوییا نیشتمانی.

۲- سهر کرده هه بن کو تاکو رادهیا خازخازوکیی ژبو گه لی خو بکه ن و ببنه خزمه تکارین راسته قینه، نه دز و گهنده ل بن و ژبو مال و کهس و کارین کار بکه ن، به لکو بو گه ل و وه لاتی کار بکه ن.

۳- نابیت سهر کرده یه کی سیاسی ل پارچه کا کوردستانی به حسی سهر به خوییا کوردستانی بکه ت و خو ب رزگار که ر بنیاسیت، لی ده مان ده ما گری دایی هیژ و وه لاتین داگیر که ربیت.

په یمانا سیقه ر و کار تی کرنا په یمانین دی و شه ری جیهانی یی ئیکی:

نقیسه ر ده رئه نجامین کونفرانس سیقه ر ل رۆژا ۱۰، ۸، ۱۹۲۰ وراگه هاندنا په یمانا سیقه ر وه ک ئیک ژه ژماره کا زورا کونفرانس و په یمانان و ریکه فتنان وه ک ده رها قیشته و ئه نجامه کی شه ری ئیکی یی جیهان لقه له م دده ت و تاکو دگه هیته په یمانا لوزان وه ک ده رئه نجامین وان هه می گورانکاریین هه مه لایه نه یین ده رئه نجامی شه ری بوون.

هه روه سا نقیسه ر به حسی ریکه فتنان ۱۹۱۶ یا ب ناخی ریکه فتنان (سیایکس پیکو) که دساللا ۲۰۱۶ ئی دا ده ر بازبونا سه دسالی یا ئی ریکه فتنی بوو. و ئاماژه بقی ریکه فتنی دده ت و گرنگیا وئ پستی شه ری سار و پتایبه ت پستی قان سالیین دوماهی و هاتنا داعش و شه ریت دژی ئی ریکه فتنی و کونترول کرنا داعشی بو ده قهرین به رفه ره لسوریا و عیراقی و نه هیلانا وان سنورین دروستکری و ئه گه را دروستبون فه کولین و باسکرنا ئی ریکه فتنی دبواری سیاسی و دیپلوماسی دا و چاره نقیسه یی وئ ریکه فتنی و ئاماده یی یا ئی ریکه فتنی دیبایی پراکتیکی و جوگرافیایا سیاسی و ناگاهی و هشین مروقی دا و دروستبونا پرسیارا هه ره گرنگ ئایا ئه ئی ریکه فتنی گرنگیا خو مایه یانژی ژده ست دایه؟

نقیسه ر دروستبونا پرسیارا بقی رهنگی وه ک جو ره کی گرنگیا ئی ریکه فتنی دبینیت و ریکه فتنان (سیایکس پیکو) وه ک رویدانه کا دابری ژپه یمانا سیقه ر نابینیت، به لکو وه ک ژیده ری ئیلهامه کی ژبو ئی په یمانی و گه له ک په یمانین دی بیت پستی شه ری ئیکی یی جیهانی دبینیت. ب تایبه تژی په یمانا سیقه ر و پارچه پارچه کرنا رۆژه لاتی ناقه راست به شه ک بو ژوی په یمانا بویه ژیده ر و ئیلاهامه ک ژبو په یمانین دی. پاراستنا به رژه ندیین هیژین کولنیالیستی و رۆژئا قایی وه ک بنگه هه کی سهره کی بونه دقان په یمان و ریکه فتنان دا.

هه‌لوه‌شاندا ئيمبراتوريه‌تا عوسمانی وهک دهرئه‌نجامهک هه‌ره مه‌زن ژده‌رئه‌نجامين شه‌ري جيهانی يی ئيکی بو ، هه‌رچه‌نده به‌ری شه‌ری ژي ئه‌ف ئيمبراتوريه‌ته به‌ره‌ف لاوازه‌بونه‌کا مه‌زن چبوو وتوشی قه‌يرانين کوير ببو ، لی شه‌ري جيهانی يی ئيکی ئه‌و ئيمبراتوريه‌ت ژناقبر وه‌لوه‌شاندا.

هه‌لوه‌شاندا فی ئيمبراتوريه‌تی دهرفه‌ته‌ک بوو بو رزگاربونا گهلين ده‌قرا پوژه‌لاتی ناقه‌راست وئو ده‌قري نزيکی چارسه‌دسالآ دبن کونترولآ فی ئيمبراتوريه‌تی قه‌بوون .

ئو هه‌لوه‌شاندا بو ئه‌گه‌را ئه‌نجامدانا نه‌شته‌گه‌ريه‌کا هه‌ره مه‌زن ژبو ده‌قري و شنويکا نه‌خشه‌کيشان و ئافاكرنا وه‌لاتان لده‌قري وئه‌فه گورانكاريه‌کا ديروکی بوو ژه‌می لایه‌نان قه‌.

ژينگه‌ها ديروکی يا په‌يمانا سي‌قه‌ر:

دكتور بورهان ياسين دکوره‌کی دا سه‌باره‌ت بقی په‌رتوکی ئاماژه بچهند خاله‌کين گرنگ کربوو ، زیده‌تر ژينگه‌هی ديروکی يا به‌ری په‌يمانی وسه‌ده‌می په‌يمانی و پشتی په‌يمانی يا کريه بنگه‌هه‌ک ژبو قه‌ديتنا به‌رسقا پرسيارين قه‌کولينا خوه وبتاييه‌تی ئه‌و ده‌مين دکه‌قنه دناقه‌را سالين ۱۹۱۴ و ۱۹۲۲ دا و پاشی سالآ ۱۹۲۳ و په‌يمانا لوزان . قه‌کوله‌ر ب په‌نگه‌کی ئه‌کاديميانه وشه‌هره‌زايانه ئه‌و سه‌ده‌م بيت ب ره‌وشا نوکه يا کوردستاني وده‌قري و جيهانی قه‌ گریداین وپوژه‌قا نوکه ياکريه به‌شه‌ک گرنگ ژفی قه‌کوليني. گریدانا هه‌ره به‌رچاڤژی پويدانين ۱۱ سيپته‌مه‌ري بره‌گ وپيشه‌يين ديروکی وسياسه‌تا هي‌زين کولونياليستی وشيوازي سه‌ره‌ده‌ريکرا وان هي‌ز لگه‌ل گهلين پوژه‌لاتی ناقه‌راست و دهرئه‌نجامين وان نه‌دادپه‌روه‌رين ديروکی و داگيرکرن وپارچه پارچه‌کرا وه‌لاتان پشتی شه‌ری جيهانی يی ئيکی ودروستکرنا ده‌وله‌تان وسيسه‌می نوی لپوژه‌لاتی ناقه‌راست . قه‌کوله‌ر چه‌ندين خالين دی دئخيته پال رولی هي‌زين کولونياليستی که بونه ئه‌گه‌را دابه‌شبوئا ده‌قري وگریدانه‌کی دناقه‌را وان ره‌گه‌ز وفاکته‌را وپولين هي‌زين کولونياليستی دروست دکه‌ت . ب بوچونا نفيسه‌ر بقی ره‌نگی کارتيکرانا دولايه‌نه لسه‌ر به‌ره‌م ئينانا فی سيپته‌می پوژه‌لاتی ناقه‌راست دياردکته‌ت:

ئیکه‌م : پولی هي‌زين مه‌زن وبتاييه‌ت پولی به‌ريتانيا وفه‌ره‌نسا دخه‌ملاندن و ديزاينکرنا فی سيپته‌می دا.

دووهم : پولی ئايدیولوژیایی وبتاييه‌تی ناسيوناليزمی . ناسيوناليزما سه‌ره‌کی يا نه‌ته‌وه‌يين سه‌رده‌ست وبتاييه‌ت ناسيوناليزما تورک وعه‌ره‌ب و فارس و جوهی يا .وه‌روه‌سا ناسيوناليزما نه‌ته‌وه‌يين ژير ده‌ست وکه‌مينه‌يين نه‌ته‌وه‌یی وه‌ک به‌رگريه‌ک ژه‌ه‌بوون ومانا خو،بو نمونه‌کورد ، فه‌لستيني ، ئه‌رمه‌نی .هتد .

سێ يه‌م : هه‌لوه‌شانا ئيمبراتوريه‌تا عوسمانی.

پهیماننا سیقهر و کورد:

نقیسه ر ده شه کی دیدا دئی قه کولینی دا ئاماژه ب گرنگیا گریدانا سه ردهم و ماوهیی قی پهیمانی بتایبه تی ژسالین ۱۹۱۴ تا ۱۹۲۳ یی و ب گرنگ لقه له م ددهت که پهیماننا سیقهر و کونفرانسی پاریس و کونفرانسی سانریمود پیکقه. دئی پیکقه گریدانی دا ئاماژه ب ئاشکرکونا سیاستا بریتانیا یا وی سه ردهمی دکهت بهرامبه ر کوردان ودوزا کوردی. سیاستا قی وهلاتی ب سیاسته ته کا نه ساز و دژیه ک پیناسه دکهت. ههروه سا نه سازی یا سیاستا بریتانیا د چندد بابه تین دی دا وهک نمونه بکار دئینیت بهرامبه ر عه ره با و جیاکاری یا دناقبه را عه ره با و سه هیونی یا (جوهی یا) هه ر ژ شه ری جیهانی یی ئیککی و تاکو دامه زرانندا دهوله تا نیشتمانی یا ئیسرائیلی و سه ردهمی دروستبونا راپه رینا چه کداری دژی بریتانیا ل فلهستینی ل دوماهیکا جهنگی جیهانی یی دوی.

نقیسه ر ئاماژه بئاماده سازیین بهری کونفرانسا سیقهر دکهت و ددهته دیارکرن که ئه وه قههرین د کونفرانسی دا بریار پارقه کرن و پارچه پارچه کرنا وان هاتی یه دان بهری وی کونفرانسی لکونفرانسی ئاشتی ل پاریس لسالا (۱۹۱۹) باسلیکرن و ئاماده سازی یا ژبو هاتی یه کرن و هیلین گشتی بیت وی ریکهفتنی بیت هاتینه کیشان بهلی بریاردانا دوماهیکی ژبو کونفرانسی سانریمو و سیقهر هاتبوو پاش ئیخستن. قه کوله ر ددهته دیارکرن که زیده تر ژ ۱۰۰ کومبونا ل کونفرانسا پاریس هاتبونه کرن و که سین به شدار هه ره کاریگر لوید جورج سه روک وهزیری بریتانیا و جورج کلیمه نسو سه روک وهزیری فرهنسا و ودرؤ ولسن سه روکی ئه مریکا بوون و دابه شکرنا ده قه ری لسه ر بنگه هی بهر ژه وه ندیین فرهنسا و بریتانیا بوویه. ههروه سا نقیسه ر ددهته دیارکرن کو کونفرانسا پاریس دریزه پیده ری ریکهفتن و پهیماننا سایکس پیکویه بتنی ب ئیک جیاوازی ئه وژی ئه وه کو سایکس پیکو د سه ردهمی جهنگی دا یا هاتی د ئارادا، لی کونفرانسا پاریس پشتی جهنگی، ئانکو د سه ردهمی ئاشتی دا یی هاتی یه ئه نجام دان.

کونفرانسا سانریمو کو د بهارا ساللا ۱۹۲۰ دا، ئانکو چندد هه یقا بهری کونفرانسا سیقهر هاته ئه نجام دان. ب قی واتایی سانریمو قوناغا قه گوهاستن و پیکقه گریدانا کونفرانسا پاریس و کونفرانسا سیقهر بوو. سانریمو دوو مه به ستین سه ره کی هه بوون:

۱- بریاردان لسه ر چندد پینهنگا ژبوو سنوردارکونا شیانیین دهوله تا ئوسمانی، بتایبهت ژلایین سه ربازی قه، دا شیانیین رابونه قی دهوله تی نه مینن وهکی ئمبراتوریه تهک بهیز وهکی بهری.

۲- بۆ ئیک لا کرن و ریکهفتن لسهر وان دهقهرین دگههنه بریتانیا و فرهنسا و ب تایبته ئه و دهقهرین نوکه ب عیراق، سوریا، فلسطین، ئوردن، لوبنان پیک دئینن. ئەوا په یوهندی بکورداه ههیی ل کونفرانسا سانریمۆ چاره نقیسی دوو بهشین کوردستانی بوو (باشور و رۆژ ئاقایی کوردستانی) هاته دیار کرن، ئیکه م د ریکا عیراقی دا کهفته بندهستی بریتانیا و بهشی دووی د ریکا سووری دا کهفته بندهستی فرهنسیا.

د کونفرانسا سانریمۆدا بریتانی یا په یگیری لسهر وی چهندی کر که دقیت عیراق ژ سی ویلایه تا پیک بهیت (ویلایه تین بهغداد، بهسره، موسل).

لقیری بومه دیاردبیت که کونفرانسا سانریمۆ بنگههی ئاماده کرنا فان بریارابوو. بریارهک هاتبوو ئاماده کرن و کوردستانا د ژیر فه رمانه وایی یا عوسمانیا دا بسهر سی پارچه یاندا هاتبوو دابهش کرن و ژبه ر وی چهندیژی ئەگه ر پشتی کونفرانسی سانریمۆ دا کوردان دهرفه تا دهوله تبوونی ژی هه با د باشترین حاله تا دا ئەو دهوله تا لسهر پارچه یه کا سنوردار ژ باکووری کوردستانی چی بیت. ژبه ر هندی، دا ئەو دهوله تا یا تژی کیشه و ئالۆزی بیت و دا گه له ک بزحمه تا بیت که بشیت خو لسهر پیت خو بگریته. لقیری بومه دیاردبیت که کونفرانسی سیقه ر ژبو بئه نجام گه یاندا بریارین سانریمۆ بوو. د کونفرانسا سیقه ر دا دهقهره ئه نادۆلی ژی بو جهی دهستلیدان و مایتیکرنی که د کونفرانسا سانریمۆ دا نه هاتبوو به حس کرن که دبوو ناغه ندا دهوله تا عوسمانی و ژبه ر وی چهندی ژی دهقهرین باکووری کوردستانی د کونفرانسی سانریمۆ دا ناها ته به حس کرن به لکو هاته نا پاش ئیخستن ژبوو کونفرانسا سیقه ری، چونکه ئەو دهقهر ژی وهک دهقهره کا کرۆک (ناغه ندی) وگرنگ دهاته دیتن.

د کونفرانسا سیقه ر دا نه پتنی ری ل سه ره لدا نا ئیمراتوریه تا عوسمانی هاته گرتن وهک ئیمراتوریه تا، به لکو وهکی دهوله ته ک بهیز ژی ری لی هاته گرتن. د بنگه هدا کونفرانسا سیقه ر وهسا بریار دابوو که پتنی ئەسته نبول و به شهک ژ دهقهره ناغه راست و باشوری ئەنادۆلی ژبوو تورکیا بمینیت ولده رفه یی فان دهقهره دهوله تا یان قه واره یین کوردی، یونانی، ئەرمه نی بهینه دروست کرن. ههروهسا دا دهقهره کی دهنه ئیتالی و فرهنسی و بریتانی یا . لقیری لقی کونفرانسی بریار بسنوردار کرنا شیائین تورکیا بیت سه ربازی و سیاسی و جوگرافی هاته دان. مه به ست ژقی سنوردار کرنی رینگری کرن بو ل سه ره لدا ن و مه زنبونا فه یا ئیمبراتوریه تا ئوسمانی و دهوله تا تورکی بتایبه تی دابهش کرنا ئەنادۆلی و دامه زاندا ئوتونومیه کی کوردی و پاشی بیه ته دهوله ته کا سه ربه خو. ئەفه دچارچو فه یا ستراتیجیه تا به ریتانیا دابو، وهه ول ددا که مله تین دهقهری بکه ته دوستیت خو، دا د پیشه رۆژی دا ئەف مله ته دژایه تی یا بریتانیا نه که ن. له و ما پیویست بو بریتانیا

هه قسه نگیه کئی بپاریژیت دناقبه را مافی چاره خونقیسی گه لان و بهر ژه وندیین بریتانیا دا و بتاییه ت لده قه را ئاندو لئی.

مه یجهر نوئل د راپورته کئی دا دهر باره یی کوردستانی وی چهندی دوباره دکه ت که سوز وهه ستین کوردان بو لایی خو رابکیشن ژپنخه مه تی ریگرتن و په لاماردانا هر هه وه لکئی تورکا بهیت گرتن ژ بو بکارئینانا کوردان دژی بریتانیا.

دوکتور بورهان ئامازه بوی چهندی دده ت که مه یجهر نوئل وهک دۆسته کئی کوردان هاتبوو ناسکرن و پشتگیر بو ژ بو کو کورد ببنه خودان دهوله تا خو و یا سه ره بخو و زور جارن ئه و وهک لوره نسی کوردان هاتیه بناقکرن.

پشکداری کرنا کوردان د کونفرانسا سیقه ری دا بریکا جهنرال شهریف پاشایی بوو. شهریف پاشا خه لکئی باژیری سولیمانیی بوو و ل ئسته نیولی یا خاندی. ههروه سا خاندنا زانستین سه ربازی ل پاریس پایته ختی فره نسا ب دوماهیک ئینان. شهریف پاشا لسالا ۱۸۹۸ بوو سه فیری دهوله تا ئوسمانی ل ستوک هولم لسویدی بو ماوه یی ۱۰ ساله. ئه و ئه ندامه کئی چالاکی ئیتحاد و تهره قی بوو، لی ژبه ر بوچونین سیاسی و کومه لایه تین وی ین جودا نه شیا به رده وام بیت وده ست ژ ئه ندامه تی یا قی ریکخراوی به ردا. ئه و ل کونفرانسا پاریسی لسالا ۱۹۱۹ و کونفرانسا سیقه ر ب نوینه راتی یا کوردا به شدار بوو.

دقی کونفرانسی دا بریار هاته دان، بتاییه ت لبه شه کئی باکوری کوردستانی، کورد ببنه خودان قه واره یه کا ئوتونومی وپشتی ساله کئی بریکا ریف راندۆمه کئی ببنه خودان دهوله ته ک سه ره بخو لگور نه خشه ریگایه کئی که ب هویریینی دبه ندین ۶۲، ۶۳ و ۶۴ دا، د به شی سی یی په یمانا سیقه ر دا بیته هاتین ده ست نیشانکرن.

قه کوله ر ئامازه بوی چهندی دکه ت که ئه ف بهنده دقئ په یمانی دا نه پتنی ژبه ر کوردان بونه به لکو به شه ک بون ژ ستراتیجیه تا پاراستنا بهر ژه وندیین بریتانیا بو نمونه:

۱- ب دروستکرنا ده قه ره ک تامپویی (buffer zone) دناقبه را روسیا و تورکیا دا و دناقبه را تورکیا و ئه زه ربیجانا ئیرانی و دناقبه را تورکیا و ئاسیا ناقه راست دا و دناقبه را روسیا و رۆژه لاتئ ناقه راست.

۲- ریگری ل دروستبونا دهوله ته کئی ببیت که پشتا خو ب ئایدیایا پان-تورکیزم (Pan-turkism) قه گریبده ت. مه ترسیا بریتانی یا ژقی ئایدیایا پان تورکیزم یان قالا نه بوو، چونکه دوی سه رده می دا ئه ف ئایدیایه گه له ک یا به یزبوو و سیاسه تا حکومه تا ئیتحاد و تهره قی لسه ر قی بنگه هی

بریفه دچوو و وهک بهایهک ژبوو ب دوماهیک هاتنا جهنگی جیهانی بی ئیکی بابتهی ئیگرتنا ههمی تورکی زمانا یهک ژ ئارمانجین وان بوو ژبوو دامه زراندا ئیمبراتوریه ته کا تورکی یا مه زن. له وما دروستکرنا دهوله ته ک کوردی و یه کا ئهرمه نی دابیته بنگه هه ک ژبوو دروستکرنا دهقه ره ک تامپویی.

۳- ههروهسا بریتانیا دزانی کو دئ وان پیتقی ب کارئینانا کارتا کوردی بیت وهک فشارهک ژبوو سه ر تورکیا ژبوو دهسته بردان ژ ویلایه تا موسل ددهمی داها تی دا.

۴- ههروهسا کوردستانه کا سه ره خو دابیته ئه گه را دروستبونا دیواره کی (barrier) دناقبه را روسیا به لشفه فی ژلایح سه ری قه وئو دهقه را بهرژه وه دنیین بریتانیا لژی ری دهقه ری. لی وهک دهیته زانین کو ئه و به ندین گریدای کوردا ژ په یمانی (۶۲، ۶۳، ۶۴) نه هاتنه جی به جیکرن.

نه بهس ئه ف بهنده، به لکو چه ندین به ندین دی د په یمانا سیقه ر دا هه بوون که جیه جیکرنا وان گه له ک یا بزحمه ت بوو. لسا لا ۱۹۲۱ ل کونفرانسا له ندهن ل (۲۱ فیه ریوه ری تا کو ۱۲ ی مارس) ئ، ئانکو پتنی پشتی ده ربازبونا هه یقه کی سه ر په یمانا سیقه ر دا ئاراسته یه ک دناق هه قیه یمانان دا دروست بوو، ب تاییه تی ئیتالیا و فره نسا، هه ست پیهاته کرن که وان دقیت برهنگه کی خو ژ جی به جیکرن و په یگری کرن ب په یمانا سیقه ره قه دزن. ئه و هه ردوو وه لات ئاماده بوون که په شیمانبونا خو دیار بکه ن و گورانکاریا دوان به ندا دا بکه ن ئه وین گریدای مافین کوردا د په یمانا سیقه ر دا. پیهنگاقه کا کرداری ژی ئه و بوو که ئیتالیا و فره نسا دهسته برداری وان دهقه را بوون ئه ویت بوینه بهه را وان ل ئه نادولج و بریتانیا ما پتنی و که فته دبن گوشارین دیپلوماسی قه ژبوو کو ئه وژی ده ست به برداری وان دهقه را ببیت ئه ویت بوینه بهه را وان. له وما ئه م دشین بیژین که توفی په شیمان بوونی هه ر ژسالا ۱۹۲۱ ئ هاته چاندن و بو بنگه هه ک که بته مامی په یمانا لوزان جهی په یمانا سیقه ر بگریت. ل قیری نقیسه ر دده ته دیار کرن که دهسته لگرتن ژ کوردا و مافین وان تشته ک ژ نشکه کی قه نه بوو و بی بنه ما نه بوو که په یمانا لوزان جهی په یمانا سیقه ر گرتی، به لکو ئه قه پرۆسه یه کا فره ره هه ند و ب پاشخان بوو و دهمه ک بوو کار بو دهات کرن و ری بو دهاته خوش کرن.

د کونفرانسا له ندهن دا بریتانیا و فره نسا دقیا هه ردوو لایه نین تورکی بیت ناکوک نزیک ئیک بکه ت که ئه وژی حکومه تا ئیسته نبولج و ناسیونالیستین تورک ب سه روکاتی یا موسته فا که مال بوون، کو پاشی ب (ئه تا تورک) هاته نیاسین. هه ردوو وه لاتا دقیا ئه و بگه هه ریکه فتنه ک ناشتی و لسه ر بنه مایی په یمانا سیقه ر. به لی به ری کونفرانس ده ست پی بکه ت نوینه رین حکومه تا عوسمانیا له ندهن هیلا و ده رکه فتن و مه یدان بو تورکین ناسیونالیست چولکر. دق کونفرانسی

دا فرهنسی و ئیتالی د ئاماده‌بوون هه‌قیه‌یمانین خو به‌ئین و لگه‌ل تورکین ناسیونالسیت ریکه‌بکه‌فن. پاشی ئه‌فه بوو راستی و ل ئوکتۆبه‌را سالاً ۱۹۲۱ ئ لگه‌ل ده‌سته‌لاتی مسته‌فا که‌مال ی ریکه‌فتن. ئه‌فه ژ ی بو پشته‌فانیه‌ک مه‌زن ژبوو ده‌سته‌لاتداریا مسته‌فا که‌مال.

شکه‌ستا په‌یمانا سیقه‌ر :

شکه‌ستا په‌یمانا سیقه‌ر پیشه‌هاته‌کا ژ نشکه‌کی فه نه‌بوو به‌لکو هنده‌ک ئه‌گه‌ر و‌گورانه‌کاری بوونه سه‌ده‌مین فی شکه‌ستی، بو نمونه:

۱- هه‌فده‌م لگه‌ل کونفرانسا له‌نده‌ن، تورکین ناسیونالیست هه‌ول دا که لگه‌ل حکومه‌تا به‌لشه‌فی ریک بکه‌فن، ژبوو کو گورانه‌کاریه‌کا وه‌سا به‌یته‌ کرن که ئیدی فرهنسا و بریتانیا به‌یچ شیوه‌یه‌کی نه‌شین ئه‌فی گورانه‌کاری وه‌ه‌سه‌نگی ل په‌رچا‌ف نه‌گرن. دراستی دا پتی دوو رۆژا پستی کونفرانسا له‌نده‌ن واته‌ ل ۱۶ مارت ۱۹۲۱ ئ ریکه‌فتنا دوستایه‌تی دناقه‌ه‌را ده‌سته‌ه‌لاتداری یا ناسیونالیستین تورک و حکومه‌تا به‌لشه‌فی هاته‌ کرن. هه‌روه‌سا به‌لشه‌فی یا هاریکاری یا دارایی ژ ی بو ناسیونالیستین تورک کر و بونه وه‌ک رزگارکه‌رین ناسیونالیستین تورک .

۲- پیشه‌چون و سه‌رکه‌فتن ناسیونالیستین تورک سه‌رکردایه‌تی یا مسته‌فا که‌مال د ده‌ستپیکا سالاً ۱۹۱۹ ئ دا، ده‌ما ته‌فکه‌ره‌کا ناسیونالیستی ل رۆژه‌لاتی ئه‌نادولی ریک ئیخستی و پاشی به‌ره‌ف ناهه‌راست و رۆژئا‌فایی ئه‌نادولی فه چوویی و به‌لاقبوویی. ئه‌فه ژ ی ئه‌گه‌ره‌ک بوو ژبوو پیشه‌چون و سه‌رکه‌فتن سه‌ر په‌یمانا سیقه‌ر دا.

۳- هنده‌ک به‌لگه‌ین بریتانی هه‌بوون له‌سه‌ر نه‌قه‌بولکرنا ناسیونالیستین تورک ژ بو به‌شه‌ک ژ به‌ندین په‌یمانا سیقه‌ر و ده‌سته‌لاتدارین وان ب هیچ ره‌نگه‌نگی ئاماده‌نه‌بون به‌ندین په‌یمانا سیقه‌ر قه‌بول بکه‌ن . ل وی سه‌رده‌می په‌یمانا سیقه‌ر دا تورک ببونه دوو به‌ش حکومه‌تا ئیسته‌نبولی و ته‌فکه‌را نه‌ته‌وه په‌رستا. حکومه‌تا ئیسته‌نبولی په‌یمانا سیقه‌ر په‌سه‌ند کربوو ل تورکین ناسیونالیست بتوندی ئه‌و رازیبونه په‌ت دکر.

۴- هه‌ر زوی بوو بریتانیا روه‌ن بوو که دی کیشه‌یا موسل لگه‌ل حکومه‌تا نوی یا تورکی سه‌ره‌لده‌ت، له‌وما شوینا پیداکری له‌سه‌ر پشتگیری یا کوردا ل ئه‌نادولی گرنگی بده‌ستقه‌ئینان و مسوکه‌رکرنا ویلایه‌تا موسل وه‌ک به‌شه‌ک ژ ده‌وله‌تا عیراقی که دین ئینتیدابا بریتانی دابوو.

۵- بهرژوهندی و مملانی یا دناقبهرا هیژین سهرکهفتی د شه‌ری دا و بتاییه‌تی د ناقبه‌را فرهنسا و بریتانیا دا نه‌گه‌ره‌کا دی بوو ژ نه‌گه‌رین ده‌ستبه‌ردانا وان ژ په‌یمانا سیقه‌ر.

۶- هر زوی ته‌فگه‌را ناسیونالیستین تورک بسه‌رکردایه‌تی یا مسته‌فا که‌مال تیکه‌لی و په‌یوه‌ندیین خو لگه‌ل حکومه‌تا به‌لشفی زیده‌کرن و نه‌و په‌یوه‌ندی بونه نه‌گه‌را ترسا بریتانیا ژ به‌یژبونا په‌یوه‌ندی یا دناقبه‌را تورکیا و به‌لشفی یا دا و گریدانا هه‌قه‌په‌یمانین به‌یژ د ناقبه‌را وان دا که دا بنه نه‌گه‌را مه‌ترسیی ل سهر به‌رژوه‌ندیین بریتانیا.

ژبه‌ر فان نه‌گه‌رین سهری هاتینه به‌حسکرن بریتانیا قوربانیدان بکوردین باکور هه‌لبژارت به‌رامبه‌ر په‌یوه‌ندیین باش ل گه‌ل تورکیا نوی وده‌ستبه‌ردان وپه‌شیمان بوون ژپه‌یمانا سیقه‌ر وگریدانا په‌یمانکا نوی ژلایین بریتانیا و فرهنسا و تورکیا فه ل ۲۴-۷-۱۹۲۳ بناقی په‌یمانا لوزان.

نه‌گه‌ر په‌یمانا سیقه‌ر جیبه‌جی بیا:

هه‌رچه‌نده گه‌له‌ک دیروکنفیس و فه‌کوله‌ر ده‌ما ئاماژه بپه‌یمانا لوزان دکهن وه‌سا دده‌نه دیارکرن که په‌یمانا لوزان جهی په‌یمانا سیقه‌ر یا گرتی. نه‌گه‌ر د واقعدا وه‌سا بیت، لی د په‌یمانا لوزان دا د چ برگه و ماده‌یان دا بفهرمی ئاماژه بوئ چهندی نه‌هاتی په‌کرن که نه‌ف په‌یمان هه‌گرا په‌یمانا سیقه‌ر بیت.

د په‌یمانا سیقه‌ردا نه‌و سنورین ژ بو ده‌وله‌تا نه‌رمه‌نی هاتینه ده‌ست نیشان کرن سنورین دوماهیکی نه‌بوون به‌لکو نه‌رکی ده‌ست‌نیشان کرنا دوماهیکی یا سنورین وی ده‌وله‌تی ونه‌خشه‌یا دوماهیکی بو سه‌روکی نه‌مریکا ودرؤ ولسن هیلابون، ولسن لایه‌نگری نه‌رمینیا په‌کا مه‌زن و ئیکگرتی بوو و نه‌و سنورین وی دنخشه‌یی خودا ژبو نه‌رمینیا دیارکرن ژ نه‌نادولئ به‌رفره‌تربوون وژوی نه‌خشه‌ی ژی به‌رفره‌تربوون نه‌ویت د په‌یمانا سیقه‌ردا هاتینه دیارکرن. هه‌روه‌سا ولسن د خاست که نه‌رمینیا بکه‌فیه‌ دژیر چاقدیری و پاراستنا نه‌مریکا دا، یانژی ببیته مونته‌دیبه‌یه‌کا نه‌مریکی چونکی نه‌ف بابه‌ته دا ببیته نه‌گه‌را کارئاسانین ژبوو بریتانیا کو نه‌وژی کوردستان بیخنه دژیر چاقدیری یا خودا، به‌لی نه‌نجومه‌نی پیران یی نه‌مریکی نه‌و داخواز په‌سه‌ند نه‌کر.

نه‌مریکا به‌ری وی ده‌می ژی دساللا ۱۹۱۹ بریار دابو که خو فه‌کیشیت ژمایتیکرنی دکیشه‌یی نیفده‌وله‌تی دا. نه‌فه‌ژی بواته‌یا هه‌لبژاردنا که‌نارگیری (isolation) ل شوینا ئینته‌رناسیونالیزم و ئایدیالیزما ودرؤ ولسنی و په‌تکرنا وی بیروکه‌یی.

گهلهک جارا د دهما لیکولینین دیروکی دا مروف رویپوی پرسیارهکی دبیت که ب ئهگه (ههکه) دهستپیدکهت. بو نمونه ئهري ئهگه هیتلهري هیرش نهکربا سه ئیکهتی یا سوڤیهتی دا چ پوی دهت؟ بهرسفا فان جوړه پرسیارا گهلهک جارا بزحمت و ئهسته مه. بهلی ئه دشین هر چ نه بیت هندهک تشتان د چارچوڤه یا لوژیک و سنوری میتود و نامرازین فهکولینین زانستی په سندکری دا بیخینه بهر چاف. لهوما گرنگه ئه م لښیری وی پرسیاره بکهین ئهگه په یمانا سیڤه هاتبا جیبه جیکرن دا چ رویدهت؟

بی گومان ئهف ئهگه پرسیارهکا دیروکی یه، که گهلهک ئهگه ریډی بخوڤه دگریت بهلی ئه م دی لسره دوو ئهگه ریډی سهرهکی کارکهین:

ئیک، کو گریډایی ئهگه دهوله تا ئه رمنی دروست بیا؟

دوو، ئهگه قهواره یا ئه تونومی یا کوردستانی دروست بیا و پاشی بیا دهوله تهک سهر بهخو دا چ چی بیت؟

هه رچهنده ئهگه دهوله تا ئه رمنی دروست بیا دهرفه تهکا سنور دارکری هه بوو که دهقه را ئوتونومی یا کوردی بیته دهوله تهک سهر بهخو. بهلی ئهگه ئه م بهین ولسه فاکت وپیوه ریډی راسته قینه بین سهر ئه ریډی بکهینه بنه ما ژبو بهرسفا دانا ئهگه ریډی په یوه نیدار بوی سهرده می (وهختی) په یمانا سیڤه را دی بسانهی ژبو مه دیار بیت که ئه و نه خشه یی ژبو دهوله تا ئه رمنی هاتی یه دیارکرن لسالا ۱۹۲۰ی، یانژی هه ر پشته کومکوژینیت دژی ئه رمنیا د جهنگی ئیکي یی جیهانی دا کت و مات ئه رمنی تیدا مابوون و هندهک ژیده ر وهسا د دهنه دیارکرن که هیچ ئه رمنی ل روژهلالات و ل ناقه راستا ئه نادولئ نه مابوون، ئه و چهند هزار ئه رمنی ئه ویت پشته کومکرنا ئه رمنیا مابوون ئه وژی ل ئه سته نبولئ کومبیون، هه ر ژبه ر فان ئهگه را شه هره زایه کی بیایئ کوردستانی پیگیری لسره وی چندی دکهت که ئهگه دهوله تا سهر بهخویا ئه رمنی هاتبا دروستکرن لگور نه خشه یا سیڤه ر د باشتین حاله تدا دا زورترین یان هه می روینشتقانیډ قی دهوله تا ئه رمنی دا کوردین یانژی دهوله تهکا ئه رمنی که زورینه یا وان هه قوه لاتین کوردین یانژی هه می کوردین ودهوله تهکا ئه رمنی یا بی ئه رمنی.

بهلی دا ریک هیته فهکرن ژبو فهگه ر و کوجکرنا ئه رمنی یان ژدهرفه یی وی وهلاتی بو ناف وی وهلاتی ئه رمنی. بهلی دراستی دا گهلهک دا بزحمت بیت که د ژیر دهسته لاتداری یا ئه تاتورکی دا که دژی هه می جوړه مافین ئه رمنی یا بوون لهوما گهلهک بزحمت بوو پی بدنه ئه رمنی یا کو بزقرنه فه ئه رمنیا یا ژبو فهگه رهکا پیچه وانه ژبو وهلاتی.

ئەو ئەگەر پەيوەندى ب بەشى كورداقە د پەيماننا سيقەردا ژبلى ئەو تىبىنىت سەرى ئەم دىشىن
ئامازە بەندەك تىبىنى و نەخشە رىكىن جىبە جىكرنا قى پەيمانى دا:

۱- ئەو خاكا بىر پار لىسەر هاتى يە دان ببىتە ولاتى ئەرمەنى يا بەشەكى زور ژى خاكى باكورى
كورداستانى بوو و دا هيتە داعىران و بەرزەكرن. ھەروەسا قەكولین و شەھەرزایین دەقەرى د
دەنە دىاركرن كە بەرى كۆمەلكوژى يا دژى ئەرمەنى يا لسالا ۱۹۱۵ ل چ باژىر و دەقەرىن
باكورى كورداستانى ئەرمەنى زورىنە نەبوون.

۲- ئەگەر ئەو پەيمان هاتبا جىبە جىكرن و ئەو دەولەتا ئەرمەنى يا ئەوا دا گەلەك ژ خاكى
كورداستانى بەت و لدویف پىشنىار و نەخشەيا ودور ولسن وەك بنگەھەك هاتبا لىبەرچاقتىن دا
دەقەرىن زىدەتر ژ باكورى كورداستانى كەقنە د ناڤ وى نەخشى دا و بنە بەشەك ژدەولەتا
ئەرمەنى.

۳- خالا دى يا گرنگ ئەو كە ئەگەر ئەو پەيمان هاتبا جىبە جىكرن، كورد ئىكسەر نەدبونە خودان
دەولەتەكا سەربەخو بەلكو پىشتى سالەكى ژ ئوتونومى لوكالى و پىشتى ھىنگى دا مافى
كورداستانىان ھەبوو كە بىر كا رىفراندۆمەكى چارەنقىسى وى دەقەرى ئىك لا بىت. ھەكە زورىنەيا
خەلكى دەقەرى دەنگ دابا ژ بو سەربەخوى يا كورداستانى وى دەمى شنوكا ھندەك فىلتەرىن
دى ھەبوون پىشتى ئەنجامى رىفراندۆمى. ھندەك ژوان فىلتەرا، فىلتەرى كومسىونەكى كە پىشتى
ئىمزاكرنى پەيماننا سيقەر هاتبوو پىكئىنان بنوینەرايەتى يا برىتانىا و فرەنسا و ئىتالىا و بارەگایى
وى ل ئىستەنبولى بوو وكارى وى دانانا نەخشە رىكەكە ژبوو وى دەقەرا ئوتونومى يا
كورداستانىان .

۴- لگور پەيماننا سيقەر ئەو دەقەرىن بوینە باھرا كورداستانىان دكەتنە دەقەرا پوژھەلاتى فورات
و پاشى ژىرىيا قان سنورا تاكو ئەرمىنىا، باكورى سنورى توركىا لگەل مىسوبوتامىا و سورىا.
نەخشەيا دەقەرا كورداستانى بىرەنگەك پوھن و ئاشكرا دىارنەبوو كە چ دەقەر دكەقیتە وى
سنورى دا. ھەر بو نمونە دەما كو دىژن دەقەرا ئوتونومى و پاشى دەولەتا سەربەخوىيا
كورداستانى سنورىن وى دەقەرى داكەقنە پوژھەلاتى فورات؟

بەلى بدروستى دىار نىنە كانى كىش پوژھەلاتى فوراتى؟ چونكى چىدبىت ئەو سنور يەكسەر دا
ژ كەنارىن پوژھەلاتى فورات دەستىپكەت؟ چنكو ئەگەر ھەبوو ھەر ژدەستىپكا پوژھەلاتى
دەستىپكەت يانژى ژكویراتىن دەقەرىن كوردى بىن پوژھەلاتى فوراتى دەستىپكەت.

خالاً دی یا هره گرنگ ئه وه که بابه تی سنوران دناقبه را پارچین کوردستانی نه هاتی یه بهسکرن د پهیمانی دا، یانژی بیژین سنورین باکور و باشور چنکو دوی پهیمانی دا سنورین پوژدهه لاتی دهقرا ئوتونومی نه هاتبونه دیار کرن، ژبه ر ئه گه رکا هره ساده و دیار ئه وژی ژبه ر دهوله تا (ئیرانی قاجاری) لسهر وی سنوری هه بوو و دقیا ره زامندی یا وی دهوله تی ژی هاتبا وهرگرتن. ژبو دیار کرنا سنورین کوردستانی لگه ل ئیرانی پیویست بو که کومسیونه ک بهیته پیکئینان ژ بهریتانیا، فرهنسا، ئیالیا، ئیران و کوردا که ئه رکین وی دیار کرن و پیکه فتن بیت لسهر دیار کرنا سنورین دهقرا ئوتونومی و پاشی دهوله تا سه ربه خویا کوردستانی.

بگشتی ئه و سنورین هاتینه دهستنیشان کرن د پهیمانا سیقهر د بهندی ۱۶۲ دا د لاستیکینه و ئیک لا کرنا سنوران هیلیه قه کری بوو پوژگارین پشتی پهیمانی و نه پوهنیه ک تیدا هه بوو.

فیلته ری دووی ئه وه که لگور بهندی ۱۶۴ ئه گه ر ئه نجمین ریفرا ندومی ببه لی ژی هاتبان ئیکلا کرن ژی سه ربه خوی یا راسته وخو نه دبوو چنکو پیویست بوو ئه و ئه نجمه بجیته بهر دهستی ئه نجومه نی کومه له یا گه لان (The Council of the League of Nations) و پاشی دقیا ئه نجومه نی بریار دابا که ئایا کوردا شیانین ئیداره دان و بریقه برنا خوه هه نه یان نه.

فیلته ری سی بی ئه وه که ل دویف بهندی ۱۶۴ هه که ئه نجومه نی بریارا سه ربه خوی په سه ندکریا دا ئه و بریاره بیته بنه مایه ک ژبو کو جاره کادی کار لسهر ورده کاریین پیویست بهیته کرن لسهر قی بابه تی دناقبه را هه قه یمانا وتورکیا دا.

چه ند پرسیارین گرنگ:

له وما ئه م دشیین بیژن پرسیارین هه ره گرنگ ئه قه نه:

- ۱- چاوا دی شیین دژینگه وفاکته رین سه ره لدان وشکه ستنا په یمانا سیقهر گه هین؟
  - ۲- ئایا بوچی په یمانا سیقهر هه ر ژ دهستیکی وبتایبه تی دئه گه رین جیبه جی کرنی دا بو کوردان سه رراست وبی کیشه وئالوزی نه د بوو؟
- ژبه رسف دانا فان پرسیارا هنده ک ده رئه انجام ده رده قن و ئه ف ده رئه انجامه ب کورتی دبه هاریکار ژ بو ریخوشکرن ژبو تیگه هشتتا قی بابه تی دیروکی بی گرنگ، ده مان ده مدا ئه ف ده رئه انجامه به رسفا به شه ک ژپرسیارین هه ره گرنگ یین قی قه کولینی دهن.

کورتہ دهرئه نجامین فہ کولین:

۱- پشتی ب دوماہیک ہاتنا جہنگی جیہانی یی ٹیکئی سہردہمہ کی گہلہک گرنگ بوو و چرکہ ساتین دینامیکی و یہ کلاکەر بوون ددیروکا مودیرن یا پروژہ لاتی ناڤہ راست دا، ئو سہردہم و چرکہ ساتین ل قالبدان وفورمکرنا دہقہرا پروژہ لاتی ناڤہ راست بوو. کورد دوی سہردہمی دا و دوان چرکہ ساتین گرنگدا (قہما) و نہبوو سہرنشینئ وی شہمہندہفرا کہفتی ریکی ژبوو دہولہتبوونئ. نوکہ وپشتی دہربازبونا زیدہتر ژ ۱۰۰ سالان کورد ہیشتا بیت دہمان قالبدان و فورمی دانہ ئو دوی سہردہمی دا ژلایئ ہندہک دہولہتاڤہ وپگشتی ژلایئ سیستہمی دہولہتیت دناوچہیی فہ ہاتی یہ دروستکرن و نہشیانہ خو ژوی فورم و قالبدانی پزگاربکن ویتت بوینہ دیل وبہندہیین وی ل قالبدان وفورمی.

۲- دوی سہردہمی دا وپشتی بدوماہیک ہاتنا شہری جیہانی یی ٹیکئی و بجہکرنا کوردستانئ دناڤ پھیما سیقہر دا مسہلہیہک و بابہتہک گہلہک گرنگ بوو. راستیہکا دیروکی یا ہہیی ئوژوی ئوہ کہ ئو دیزاین دناڤ پھیما سیقہردا ہاتیہ دیزاینکرن زیدہتر دہربرا وی یہکانگیری بو ئو دوی سہردہمی و دوان چرکہ ساتادا ژلایہکی خہونا کوردان و یہکانگیری بوو لگہل بہرژہوہندیئ زلہیزئ وی سہردہمی دوی دہقہری دا، ہر چہندہ ژبو دہمہکی ٹیکجار کورتژی بیت. ب تاییہت کہ ہند دہمہک کورت بوو کہ چ دہرفہتہک نہبوو کوچ ژوی پھیما بیہتہ جی بہجی کرن.

ئہقہژی بواتہیا وی دہیت کہ ئو یہکانگیری یانژی تیکہلکیشی و ٹیک بوونا خواستا کوردان ژبو سہربہخویی و بہرژہوہندیئ دہولہتین زلہیز ہاتہ برین ویہکبونا ہہیی د بہرژہوہندی و دخواستاندا نہما و ئہگہرا سہرہکی یا. برین و نہہیلانا وی یہکانگیری کارتیکرنا بزاڤا ناسیونالیستییا تورکا بوو ب سہروکاتی یا کہمال ئہتاتورکی. پشتی دہربازبونا زیدہتر ژ سہد سالازی ہیشتا ہر تورکیا مہزنتین ہہرہشہ و ئالانگاری یہ لہر سنگی دوزا کوردی دا.

۳- پھیما سیقہر رویدانہکا دیروکی یہ و ژلایئ ہزریقہ باشترین دیتن بو پھیما سیقہر ئوہ کہ دریزہ پیڈہرا پھیما سیکس-پیکو یہ و بوی واتایی ژی د دہمی جی بہجی کرنیڈا ژی دا کہقیتہ ژیر کارتیکرن و سیبہرا پھیما سیکس پیکو دا.

۴- دیبائی فہ کولینن زانستی دا بسانہی نینہ بہرسفا وان پرسیار بدہین کہ بپہیقا (ئہگہر) دہست پیندکن. بہلی لگہل وی چہندی ژی و د چارچوقہیی بہلگہنامہیین دیروکی دا مادہیین ۶۲، ۶۳،

٦٤ ژ په‌یماننا سیقه‌ر ئه‌گه‌ر هاتبا جی به‌جی کرن، کوردستان شوینا چار پارچا دا بو پینچ پارچا دابه‌ش بیت، ژبلی وی چهندی دا به‌شه‌کی مه‌زن ژ باکوری کوردستانی بیته به‌شه‌ک ژ ده‌وله‌تا ئه‌رمینا.

٥- سه‌رکه‌فتنا ناسیونالیستین تورک د شه‌پان دا به‌رامبه‌ر ئه‌رمینا (ئه‌رمینا ئیکه‌تی یا سو‌قیه‌تی) و یونانی یا و هه‌قه‌یمانان هند یا کارتیکه‌ر بو که هه‌قه‌یمانان ل ئوکتوبه‌را ١٩٢٢ یی ئاگره‌ست لگه‌ل ده‌سته‌ه‌لاتدارین تورکیت ناسیونالیست ل مؤدانیا پراگه‌هاند، وبقی چهندی تورکیا ژ حاله‌تی هیزه‌ک شکه‌ستی چو دریزا هیزین سه‌رکه‌فتی د شه‌ری جیهانیی یی ئیکه‌تی دا.

٦- بیچه‌وانه‌یا ته‌سه‌ورا به‌شه‌کی ژ ناسیونالیستین کورد، که به‌ردوام دگوت و دبیزن به‌لشه‌فیتت سو‌قیه‌تی دوستین راسته‌رقینه‌یین مله‌تین سته‌م لیکری وژیرده‌ستن، لی دراستی دا دوستایه‌تی یا به‌لشه‌فی یا بو که مالیستا و ریکه‌فتن لگه‌ل وان ئیک ژفاکته‌رین پشتشکینه‌ربو ژبو کوردان و بتایبه‌تی تر ژی د شکه‌ستن پی ئینانا په‌یماننا سیقه‌ردا.

٧- زور کیم تشتیت هه‌ین، ئه‌گه‌ر ئه‌سله‌ن تشتتک ژبلی په‌یماننا سیقه‌ر هه‌بیت، که بوی پادی حزور و ئامه‌ده‌یی هه‌بیت د روح و حاله‌تی ده‌رونی یی ناسیونالیزما تورکی دا و ئه‌ف هه‌بونه یا بویه وه‌ک "کوم دهرد" (syndrome) د کویراتی یا ده‌رونی ناسیونالیستین تورک دا. ل دویف لوژیکه‌تی قی کوم دهردی یا ده‌رونی هه‌ر گاقه‌کی و ل هه‌ر جهه‌کی به‌حسی دوزا کوردی هاته کرن یانژی ناقی کوردستانی هاته گوتن، ئاها دوی ده‌می دا سیقه‌ر بتوندی یا ئاماده‌یه و دبیته ئه‌گه‌را شله‌ژان وتیکچونا ده‌رونی یا ناسیونالیستین تورک چ ل ئاستی فه‌رمی یان نه‌فه‌رمی دابیت.

٨- بیچه‌وانه‌یا هزرا ناسیونالیزما تورکی، سه‌ره‌پایی وان هه‌می تیینی و بوچون و سه‌رنجا لسه‌ر په‌یماننا سیقه‌ر، لی ئه‌ف په‌یماننا دوو لایه‌نی یه و "پوی لایه‌کی ژبو ژناق دایه و پوی لایه‌کی دی ژ بو ژ دهرقه‌یه"، له‌وما ئه‌ف په‌یماننا ژیده‌ره‌ک و خاله‌کا گرنگ یا دیروکی یه بو لایه‌گه‌پانی (a point of reference) ژ بو ناسیونالیزما کوردی.

په يقهه ك پيټقې:

ئز دزانم خاندنهك وكورته كونه كا كتيبه كا ديروكي نه كارهكي بساهاى به . لى ژبه ر گرنكى يا بابتهين قى په رتوكى وگرنكى يا په يمانا سيقره وگرنكى يا بابته وپروژه يين د بورهان ياسين من ئف هه وه دا به .

له وما لدوماهى يا قى خاندنى ژبو قى په رتوكا پر بايه خ وتزى پيزانينين وگرنك هيقيدارم كو ئز شيايم خزمه ته كي بگه هينمه خوننده قانا و چه زژيكه رين بابتهين ديروكي ونيشتيمانى كو گريداى ديروك ونوكه وپيشه پروژ وداهاى يا گه ل و وه لاتى مه نه .

په يمانا سيقره ئيك ژوان په يمانانه كه نابيت چ مروقين كوردستانى يان ئه و كه سين لسهر ديروكا كوردان د سهد سالىن دهر بازبوويى دا بنقيسن و قه كولينى بكه ن بى كو بزقرنه قه هشين ديروكي وبه لگه يان لسهر قى په يمانى . له وما ئه ز قى كارى نقيسكار وليكوله ر و ديروك زان و ديروك نقيسى گه لى كوردستانى دوكتور بورهان . آ . ياسين گه له ك ب گرنك و پيروز و ديروكي دنرخينم وهك دههان بهلكو سهدان كار و پروژه هيهين وى ژبو خزمه تا گه ل و وه لات و ديروكا مه پيشكيشكرين .

هيقى دارم ئه ز شيايم ب هندهك پيهنگافان لسهر ريكا كاراوانى ديروكي و زانستى وئه كاديميى و نيشتيمانى يى ماموستايى هيژا دوكتور بورهان . آ . ياسين چو بم .

بيكهس بهروارى

۱۰/۸/۲۰۲۲